

„אני הילד המכוער של המחאה הישראלית!“ אומר המשורר בן ה־40 הטוען שהוא מוחרם בגלל הביקורת הפוליטית והחברתית שבשיריו

קיווט ממש. אבל אם הברירה עומדת בין דוֹקִיחוּם, אבירו של הנראה בלתי־אפשרי כיום, אך מבשר את הבאות, לבין פאנשו פאנשה, הזעיר־בורגני הדבק ביום אתמוז, אין ההכרעה קשה ביותר.”

זהו קטע מתוך הקדמה שכתב הפרופסור עמנואל ארנסט סימון לקובץ־שיריו החדש של המשורר יונה כרייהודה (40), הנושא את השם התכוסתן, שיצא דאור השבוע. יונה כרייהודה מוכר יותר לרבים בשם יבן, ששירי־המחאה הקצרים שלו, הכתובים בכתב־ידו, מתפרסמים מזה שנים אחדות בעמודי הידיעות של היומון הארץ, למודעות. יבן, שהיה פעיל בשעתו בקורב משוררים יהודיים וערבים כארץ, פעיל לאחרונה בניסיונות הנעשים לזיכור מחנה־השלום הישראלי.

קשה מאוד לאתר את יבן כאחת האידאולוגיות המיפגגות הרווחות בארץ, אף־על־פי שהשקפת־עולמו ברורה, מהוקצעת, חרימית־מעית: הוא איש השלום בין העמים ואיש הקידמה הפוציאלית. אבל בניבול מאנשי האידאולוגיות, שתגובותיהם לאתגר איזה־שהוא קבוצות מראש וניתנות לניבוי בוודאות גמורה כמעט, הרי יבן מפתיע את קוראיו הוותיקים מפקידה לפקידה. הוא איננו מצדיק כל מעשה של ערבים ואיננו מננה כל מעשה של יהודים, כדוגמתם של אלה מאיתנו, שהשליכו את עצמם תוך פשטנות קנאית אל הצד שכנגד. הוא דווקא דואג לצד שנגד, למען יהיה טהור, צודק וטעון סיכוי סביר לעתיד טוב מן ההווה המרהים והאיום. וכל זה תמוה מאוד לעת כזאת — דוֹקִי

„להיות פרא־אדם —

זה דבר חיובי!“

השחקנית מרים ברנשטיין־כהן תירגמה אותו לרוסית. והוא נשלח לפי כתובת אגודת הסופרים במוסקבה.

● **קיבלת ממנו תשובה?**
לא. אבל הבאתי את זה בתור דוגמה שהמצפון אינו ניתן לחלוקה, והוא חייב להתקומם נגד כל עוול. לצערי, בארץ התייצב רק קומץ קטן של משוררים ואמנים באומץ־לב אזרחי נגד העוול שאנחנו גורמים לאחרים.

● **ממה, אתה סבור, נובעת תופעה זו?**
אין בארץ תודעה של אמונת לוחמת. המיסד מנסה לנתק את עצמו מכל אמונת ביקורתית, ובייחוד מזו המתייחסת למה שמתרחש בתוך הבית. הם מאוד חכמים, אנשי המיסד האלה ומלחכת־הפינכה שלהם. הם זועקים בקול־קולות נגד כל עוול הנעשה בעולם, ובמיוחד כלפי יהודים, אבל עוצמים את עיניהם לעוול שנעשה בביתם־שלהם.

● **בוא נחזור לשאלה קודמת. אם לצאת מתוך הנחה של מחאה כנגד עווה, אז למה דווקא בשירה?**

כי אני לא עסקן פוליטי. למילה יש כוח מאגי רב, אם יודעים להעביר אותה לתהודה של הציבור. ועובדה, השירים שלי, בייחוד בעת האחרונה, מעוררים הדים רבים. מדקלמים אותם על קבר־חללים, פותחים בהם אלבומים לזכר חיילים שנפלו, תולשים אותם מתוך העתון ומדביקים אותם במקומות שונים. משמע שיש שحر לעמל הזה.

● **אתה יליד הארץ?**
יליד תל־אביב. הורי באו מרוסיה. אבי הוא עובד־מדינה במשרד־המיסחר־התעשייה. אני גדלתי בשכונת פלורנטין, יחד עם חיים טופול.

● **ואיפה קיבלת את ההשכלה הפורמאלית שלך?**
למדתי בבית־ספר לבנים, מזרחי. בגיל 13 וחצי הצטרפתי לחזית הנוער של לח״י. הספקתי עוד להדביק כרוזים של

סיפרותיים שונים, ביניהם גם של קול העם. בתוקף היותי חבר בנכ״, גם כיוון־המחשבה שלי ביחס לשירה ולאמנות היה מודרך.

במה הדברים אמורים? השירה והאמנות הפוליטיות, הם שהינחו את התפתחותי השירית. אהבתי מאוד את השירה של ברטולד ברכט, פבלו נרודה, מאיאקובסקי, נאזים חזקמאת ואחרים, כך שטיבעי שהכמיהה שלי היתה לכך שהשירה שלי תישא אופי של זעקה אנושית, ותקבל את התהודה האנושית שלה בפרספקטיבה של הזמן.

„משוררים שכתבו שירה פרוטסטית־פוליטית מוצאים את עצמם נזוקים לכלבים“

● **מתי התחילו השירים שלך לשאת איפי של מחאה?**

בוא נדבר גלוי. אחרי מלחמת יוני 1967, כשנוצרה בישראל סיטואציה פוליטית חדשה, הכיבוש הישראלי הלך וטיפח תודעה מיליטריסטית בעם, ואז לא חששתי להתייצב למען פיתרון צודק של הסיכסוך היהודי־ערבי. אבל עוד קודם המלחמה, כשהלאומנות הערבית דיברה בסיגנון של שוקיירי, על כך שיש להשמידו ולהשליכו אל הים, המצפון האישי שלי חיפש את הצורך להגיב על כך.

הגבתי בצורה טיבעית. כתבתי שיר אל המשורר הרוסי ייבגני יבטושנקו, בו ביקשתי ממנו להשמיע את קולו נגד הגישה הלאומנית המדברת בשפה של רצח־עם.

● **יבן, איך היית מגדיר את עצמך?**
אני לא יודע. אחרים כבר עשו את זה בשבילי. אחדים הגדירו אותי בתור „יבטושנקו הישראלי“ אחרים מכנים אותי „המשורר הזועם.“ ויש כאלה שקוראים לי „משורר השלום.“ אני לא מתייחס לתוויות האלה שמדביקים לי. אני לא כותב שירה כדי לקבל הגדרות מאנשים.

● **אז מה דוחף אותך לכתוב שירים?**
אני כותב, כי אני רוצה להיות מעורב בחיים החברתיים של העם שלי. ברגע שאמנות תלושה מהמציאות, היא קוברת את עצמה ואין לה שום צידוק. דוגמה לכך אני יכול לתת באמצעות שני משוררים שאני מכבד ומעריך מאוד: אלכסנדר פן ויונתן רטוש. שניהם כתבו שירה מחאתית פוליטית ולא עצמו עיניים, והלכו בתוך העם. הם ניסו לתת ביטוי פוליטי אישי בשירתם.

בשביל זה הם שילמו מחיר יקר: נידוי. הם הושלכו לכלבים בתקופות מסוימות. קח, למשל, את אלכסנדר פן. כל זמן שהיה איש חזק והלך וזקף, החרימו אותו. רק כשהתחילו לחתוך אותו על שולחן־הניתוחים, התחילו לשדר את שירתו ברדיו ונזכרו שהוא בעצם חי ויושב בתוך עמו.

● **בסדר, אתה רוצה להביע דיעות פוליטיות. אז למה דווקא בשירה?**

למה בן־אדם נושם? למה הוא מלקט פרחים? התשובות לכך הן בדיוק כמו לשאלה למה דווקא שירה? זה צורך. פיסי ונפשי. הכתיבה שלי היא ספונטאנית. צמודה לכל מיני אירועים פוליטיים. למשל, כשמפוצצים בתים בשטחים הכבושים זה מוליד בי צורך להגיב.

● **אתה לא חושב שיש בעצם סתירה בין פוליטיקה ושירה?**
התחלתי לכתוב שירים כשהייתי חבר בבנק״י (ברית הנוער הקומוניסטי). את שירי הראשונים הראיתי לאלכסנדר פן, והוא שעורר בי את הרצון לתת להם ביטוי פומבי. שמעתי בעצמו, ובתחילת דרכי פירסמתי שירים במוספים

